

Det mislykkede attentat mod Konrad Adenauer: En komplot for at afspore erstatningerne

I de tidlige år af efterkrigstidens Vesttyskland fremstod Konrad Adenauer, landets første forbundskansler, som en central figur i genopbygningen af et ødelagt land og genindførelsen af dets plads på den globale scene. Som en indædt anti-nazist og from katolik ledede Adenauer Vesttyskland fra 1949 til 1963 og styrede det mod demokrati, økonomisk genopretning og forsoning med tidligere fjender. Hans bestræbelser på at forhandle erstatninger med Israel for Holocausts grusomheder gjorde ham imidlertid til et mål for ekstremistisk modstand. Den 27. marts 1952 eksploderede en pakkebombe adresseret til Adenauer på München Politihovedkvarter, hvilket dræbte en politibetjent og afslørede et chokerende attentatkomplot knyttet til den israelske militant Menachem Begin. Denne artikel udforsker konteksten, udførelsen og efterspillet af dette dristige forsøg på at dræbe kansleren og kaster lys over et mindre kendt kapitel i Den Kolde Krigs historie.

Konrad Adenauer og erstatningsaftalen

Konrad Adenauer, født i 1876 i Köln, var en erfaren politiker med en historik i modstanden mod nazismen. Som borgmester i Köln under Weimar-republikken modstod han Hitlers regime, udholdt fængsling og levede i afsondrethed under krigen. Efter 1945 var han med til at grundlægge Kristendemokratiske Union (CDU) og blev Vesttysklands første forbundskansler i 1949, med opgaven at genopbygge en nation i ruiner. Hans udenrigspolitik prioriterede integration med Vesten og forsoning med tidligere modstandere, herunder Frankrig og USA. Et hjørnesteen i hans moralske og diplomatiske dagsorden var at adressere Tysklands ansvar for Holocaust.

I 1951 indledte Adenauer forhandlinger om en erstatningsaftale med Israel, med det formål at yde økonomisk kompensation til Holocaust-overlevende og den nyoprettede jødiske stat. Forhandlingerne, der blev formaliseret i Luxembourg-aftalen i september 1952, var dybt kontroversielle. I Tyskland så nogle erstatningerne som en økonomisk byrde eller en indrømmelse af kollektiv skyld, mens mange i Israel modsatte sig at acceptere penge fra Tyskland, da det blev set som en legitimering af en nation ansvarlig for folkedrabet på seks millioner jøder. Radikale grupper, især dem knyttet til den zionistiske paramilitære organisation Irgun, fordømte aftalen som et forræderi mod Holocaust-ofre og argumenterede for, at overlevende skulle modtage direkte betalinger i stedet for midler kanaliseret gennem den israelske regering til statsopbygningsprojekter.

Menachem Begin og Irgun-forbindelsen

I centrum af attentatkomplottet stod Menachem Begin, en gigantisk figur i israelsk historie, der senere blev premierminister fra 1977 til 1983 og delte Nobels fredspris i 1978 for Camp David-aftalerne. I 1952 var Begin leder af Herut, et højreorienteret politisk parti med rødder i den revisionistiske zionistiske bevægelse, og tidligere kommandør for Irgun, den førststatslige milits ansvarlig for angreb mod britiske styrker i Palæstina. Begin, hvis familie omkom i Holocaust, modsatte sig heftig erstatningsaftalen og så den som et moralsk kompromis, der tillod Tyskland at "købe" absolution.

Begins modstand var ikke blot retorisk. Ifølge senere afsløringer støttede han aktivt et komplot om at myrde Adenauer for at afspore erstatningsforhandlingerne. Planen blev orkestreret af en lille gruppe tidligere Irgun-medlemmer, inklusive Eliezer Sudit, der detaljerede sin involvering i en memoir udgivet årtier senere, *Be'shlihut Ha'matzpun (På en samvittighedsmission)*. Sudits beretning, bekræftet af den tyske journalist Henning Sietz i hans bog fra 2003 *Attentat mod Adenauer: Den hemmelige historie om et politisk angreb*, afslørede Begins centrale rolle i at godkende, finansiere og planlægge operationen.

Komplottet udfolder sig

Attentatforsøget var både dristigt og amatøragtigt. Den 27. marts 1952 ankom en pakke adresseret til forbundskansler Adenauer til München Politihovedkvarter, hvilket vækkede mistanke på grund af dens barnlige håndskrift og forkert adresse. Pakken, der indeholdt en bombe skjult i en encyklopædi, var blevet sendt af to teenage-drenge hyret af konspiratorerne. Da drengene anede uråd, alarmerede de politiet i stedet for at sende den. Da betjente forsøgte at undersøge pakken, eksploderede den, dræbte den bayerske politibetjent Karl Reichert og sårede to andre.

Samtidig blev to yderligere brev-bomber sendt til stedet, hvor israelske og tyske delegationer forhandlede erstatninger, og påtaget af en gruppe kaldet Jødiske Partisanorganisation. Disse bomber nåede ikke deres mål, men eksplosionen i München udløste en international efterforskning. Franske og tyske myndigheder sporede komplottet til fem israelske mistænkte i Paris, alle knyttet til Irgun. Blandt dem var Eliezer Sudit, der indrømmede at have forberedt sprængladningen. De mistænkte blev arresteret, men senere tilladt at vende tilbage til Israel, med beviser holdt forseglet for at undgå at opflamme antisemitiske følelser i Tyskland.

Sudits memoir, udgivet i 1990'erne, gav kritiske indsigter i komplottets motiver og udførelse. Han hævdede, at intentionen ikke var at dræbe Adenauer, men at generere international medieopmærksomhed og forstyrre erstatningsforhandlingerne. "Det var klart for os alle, at der ingen chance var for, at pakken ville nå Adenauer," skrev Sudit, hvilket antydede, at komplottet var designet som en symbolsk handling. Denne påstand er dog omstridt, da Begins involvering og det dødelige udfald – en politibetjents død – tyder på en mere alvorlig hensigt. Sudit fortalte om Begins personlige engagement, inklusive et tilbud om at sælge sit guldur for at finansiere operationen, da pengene slap op, og møder med Knesset-medlemmer Jochanan Bader og Chaim Landau samt tidligere Irgun-efterretningschef Abba Scherzer for at koordinere komplottet.

Efterspil og dækning

Vesttysklands regering under Adenauers ledelse og Israels premierminister David Ben-Gurion søgte begge at nedtone hændelsen for at bevare de skrøbelige bilaterale relationer. Adenauer, der var klar over komplotets oprindelse, valgte ikke at forfølge det aggressivt, af frygt for at det kunne provokere antisemitisk modreaktion i Tyskland eller afspore erstatningerne. Ben-Gurion, der støttede erstatningsaftalen, værdsatte Adenauers tilbageholdenhed, da offentliggørelse af Begins involvering kunne have belastet det spæde tysk-israelske forhold. Detaljerne forblev stort set undertrykt indtil 2006, da *Frankfurter Allgemeine Zeitung* offentliggjorde uddrag fra Sudits memoir, hvilket vækkede fornyet interesse og debat.

I Israel forblev Begins rolle uklar i årtier. Hans personlige sekretær, Yehiel Kadishai, og Herzl Makov, direktør for Menachem Begin Heritage Center, hævdede uvidenhed om komplotet, da de blev spurgt i 2006. Sudits beretning, støttet af Sietz' forskning, efterlod dog lidt tvivl om Begins involvering. Afsløringen chokerede analytikere, givet Begins senere status som fredsskaber, og rejste spørgsmål om etikken i politisk vold i efter-Holocaust-æraen.

Attentatforsøget mislykkedes i at afspore erstatningsaftalen, der blev underskrevet i september 1952. Vesttyskland betalte indledningsvis cirka 3 milliarder Deutsche Mark til Israel og 450 millioner til Claims Conference, med betalinger der fortsatte, efterhånden som nye krav opstod. Aftalen styrkede Israels økonomi og markerede et betydeligt skridt i Tysklands moralske opgør, selvom den forblev splittende. Adenauers overlevelse og beslutsomhed styrkede hans indenlandske og internationale standing og bidrog til hans genvalg i 1953.

Arv og historisk betydning

Det mislykkede attentat mod Konrad Adenauer understreger de rå følelser og komplekse politikker i efter-Holocaust-æraen. For Begin og hans allierede symboliserede erstatningsaftalen et forræderi mod jødisk lidelse, men deres voldelige respons risikerede at underminere Israels moralske autoritet og diplomatiske mål. Adenauers beslutning om at undertrykke sagen afspejlede hans pragmatiske engagement i forsoning, selv på bekostning af gennemsigtighed. Hændelsen fremhæver også udfordringerne ved at navigere i retfærdighed, hukommelse og national interesse i skyggen af folkedrab.

I dag er komplotet en fodnote i både Adenauers og Begins arv, overskygget af deres senere præstationer. Adenauer hyldes som en grundlægger af det moderne Tyskland og europæisk integration, mens Begin huskes for sin rolle og sikringen af fred med Egypten. Alligevel tjener forsøget fra 1952 som en påmindelse om volatiliteten i de tidlige Kolde Krig-år, hvor ideologiske skel og historiske sår nærede ekstreme foranstaltninger. Det inviterer også til refleksion over etikken i politisk vold og den delikate balance i diplomati ved håndteringen af fortidens grusomheder.

Som historikeren Moshe Zimmermann bemærkede, var komplottets hemmeligholdelse drevet af et gensidigt ønske om at beskytte tysk-israelsk forsoning. Dets forsinkede afsløring gennem Sudits memoir og efterfølgende rapporter inviterer os til at konfrontere de moralske tvetydigheder i en tid, hvor overlevende, statsmænd og militante kæmpede med Holocausts arv på dybt forskellige måder.